

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Shemot

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

דג

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10060

כג

מצוה ע"ד
מצוה ע"ה

תשלכון אתו: א לא תשא
שמע שוא אל תשח ירך עם רשע להית
עד חמס: ב לא תהיה אחרי רבים להילח
ולא תענה על לב לגטת אחרי רבים
להטת: ג ודל לא תהדר בריו:

מצוה ע"ו
מצוה ע"ז
מצוה ע"ח
מצוה ע"ט

ס ד כי תפגע שור איבה או חמרו
תעה השב תשיבנו לו: ס ה קי
הראה חמור שנאף רבין תמת משאו ותדלק
מעזב לו עזב תעזב עמו: ס ו לא
תטרה משפט אבינה בריו: ז מדבר
שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג כי לא
אצדיק רשע: ח ושמד לא תקח פי השמד

מצוה פ'

חמישי

מצוה פ"א

מצוה פ"ב

מצוה פ"ג

מן חינוך תיב לא תכלון לכקבא תירמון
יתיה: א לא תקביל שמע דשקר לא
תשו ירך עם חייבא למחוי ליה סהיד שקר:
ב לא תהי בתר סניאי לאבא שא וקא
תמנע מלאקפא מה דבגיך על דינא
בתר סניאי שלם דינא: ג ועל מסבינא
לא תרחים בדינא: ד ארי תעביע תוקא
דסנאך או חמריה דמעי אתבא תתיבינא
ליה: ה ארי תחוי חמרא דסנאך רביע
תחות טועינה ותמנע מלממשבק ליה משבק
תשבוק מה דבלבך עלוהי ותפרק עמיה:
ו לא תחלי דין מסבינך בדינא:

ז מפחגמא דשקרא הוי דהיק ודינאי
ודינפק דינא לא תקטול ארי לא אנכי חייבא: ח וישחטא לא תקביל אנו

שוחדא

רשי

לי. אם אתם קדושים ופרושים ונקוים ככלות וטרפות הרי אתם שיוואם לאו איכנס שני: ובשר בשדה טרפה. (מכילתא) חן
כתיב כן אלא מדבר הכתוב שהוא נקוס סדרך בהמות לשרוקין (דברים כב) כי בשדה עולא וכן (דברים כג) אשר לא יהיה טהור מקרה
לילה הוא הדן למוקדיו אם אלא מדבר הכתוב שהוא. וכשר דתלוש מן חיות חיתא בשר שנתלשע"ט טרפו וחסו ארי אוזן חיה כזרה או
המה כשרה כחיה: לבלב תשליכון אותו: (מכילתא) חף הוא ככלב או אינו אלא כלב פחש וית"ל ככילה או חמור לכריק"
לעריפה שמורת כל הגלות. אם כן ויהי"ל לכלב ללמדך שכלכל ככד טונו ולמדך הכתוב שאין הקס"ה נוקטת שכל כל בריה שכלאו
(שמות יא) ולכל בני ישראל לא יחרן כלל לשונם חמור הק"ה תבו לו שריו: (א) לא תשא שמע שוא. כתרנו מולא תקביל שמע
דשקר חזרה למקבל לשון הרע ולדון חלף ישמע דריו בעל דין ער שיא בעל דין חסירו: אל תשה ירך עם רשע. הטוען את סבירו
תביעת שקר שתכתיבו להיות לו ער חמס: (ב) לא תהיה אחרי רבים לרעות. (סנהדרין ט) יא במקרא זה מדרש שכתבי ישראל
חבל אין לשון הוקרא חיישכ בהן על אופניו מלאן דרשו שאין מטיין לחוסה בכרעת מין חתרושוק הוקרא דרשו אחרי רבים לקטות חמס
וע שנים כחתייבין יותר. על המוכין הטע הדון על פיהם לחוסה וכדווי נפשות הכתוב מדבר וחולני הוקרא דרשו לא תענה על ריב. על ריב שאין
חולקין על מופלא שבש"ד לפיכך עת חלין בדיני נפשות מן הגד לקטנים מהן מולין תעלה שחמרו את דעתם. (סנהדרין מ) ולפי דבר
דבותינו כן פתרון הוקרא לא תהיה אחרי רבים לרעות למייב מיתם בעטול דיון אחד שירבו וחי: בין על המוכין ולא תענה על הרב לנטות
מדבריו ולפי שהוא חסר ו"ד דרשו כוכן: אחרי רבים להטות. ויש רבים שאתה מטה אחריהם וחייתו כמותם שנים הוקריין
ביוחייבין יותר מן המוכין ומשמע שחמור לא תהיה אחרי רבים לרעות שומע אני אבל היה בעיניו לטובה מלאן חמרו דיני נפשות על פי
אחד לוטות ועל פי שנים לחוסה ואנקלוס תרגם לא תתנפת ולא תפאס מה דמתעביך על דינא ולשון העברי לפי התרגום כך הוא ממש לא
תענה על ריב לנטות אם ישך דבר למשפט לא תענה לנטות ללך אחד ולשלק עמוד מן הרוב לא יהיך אותו לאויתו ואני אומר ליטבו על חוסמ
כפשוטו כך פתרונו לא תהיה אחרי רבים לרעות אם ראית רשעים מטיין משפט לא תחמר הוילי ורבים הם הנני נוטה אחריהם ולא תענה על
ריב לנטות וגו' ואם ישאלך הכדון על אותו המשפט אל תענונו על הרוב דבר הטוע אחרי אותן רבים להטות את העשכט חליתו אלא אומר
את המשפט כאשר הוא וקולר יהא תלוי כחומר הרבים: (ג) לא תהדר. לא תתלוק לו כבוד וכיוצו בדון וכיוצו דל הוא חונט
ולכבדנו: (ח) כי הראה חמור שונאך וגו'. הרי כי משמש לשון דלוא שהוא מד' לטובת של שומע כי וכה פתרונו שנוא תראה
חמור רובן תמת נשאו: וחדלת מעוזב לו. כתיב: עזב העזב עמו. עזבה אלסן עזיה וכו' (מלכים א יד) עזר ועזבו וכו'
(נחמיה ג) ויעזבו את ירושלים עד החומה עלתה עזר לעזוב ולסייע את חוק החומה כולת כו' (דברים ז) כי תחמר כלמך רפים הגרם
האלה

יעור

ודינפק דינא לא תקטול ארי לא אנכי חייבא: ח וישחטא לא תקביל אנו

שוחדא

רשי

לי. אם אתם קדושים ופרושים ונקוים ככלות וטרפות הרי אתם שיוואם לאו איכנס שני: ובשר בשדה טרפה. (מכילתא) חן
כתיב כן אלא מדבר הכתוב שהוא נקוס סדרך בהמות לשרוקין (דברים כב) כי בשדה עולא וכן (דברים כג) אשר לא יהיה טהור מקרה
לילה הוא הדן למוקדיו אם אלא מדבר הכתוב שהוא. וכשר דתלוש מן חיות חיתא בשר שנתלשע"ט טרפו וחסו ארי אוזן חיה כזרה או
המה כשרה כחיה: לבלב תשליכון אותו: (מכילתא) חף הוא ככלב או אינו אלא כלב פחש וית"ל ככילה או חמור לכריק"
לעריפה שמורת כל הגלות. אם כן ויהי"ל לכלב ללמדך שכלכל ככד טונו ולמדך הכתוב שאין הקס"ה נוקטת שכל כל בריה שכלאו
(שמות יא) ולכל בני ישראל לא יחרן כלל לשונם חמור הק"ה תבו לו שריו: (א) לא תשא שמע שוא. כתרנו מולא תקביל שמע
דשקר חזרה למקבל לשון הרע ולדון חלף ישמע דריו בעל דין ער שיא בעל דין חסירו: אל תשה ירך עם רשע. הטוען את סבירו
תביעת שקר שתכתיבו להיות לו ער חמס: (ב) לא תהיה אחרי רבים לרעות. (סנהדרין ט) יא במקרא זה מדרש שכתבי ישראל
חבל אין לשון הוקרא חיישכ בהן על אופניו מלאן דרשו שאין מטיין לחוסה בכרעת מין חתרושוק הוקרא דרשו אחרי רבים לקטות חמס
וע שנים כחתייבין יותר. על המוכין הטע הדון על פיהם לחוסה וכדווי נפשות הכתוב מדבר וחולני הוקרא דרשו לא תענה על ריב. על ריב שאין
חולקין על מופלא שבש"ד לפיכך עת חלין בדיני נפשות מן הגד לקטנים מהן מולין תעלה שחמרו את דעתם. (סנהדרין מ) ולפי דבר
דבותינו כן פתרון הוקרא לא תהיה אחרי רבים לרעות למייב מיתם בעטול דיון אחד שירבו וחי: בין על המוכין ולא תענה על הרב לנטות
מדבריו ולפי שהוא חסר ו"ד דרשו כוכן: אחרי רבים להטות. ויש רבים שאתה מטה אחריהם וחייתו כמותם שנים הוקריין
ביוחייבין יותר מן המוכין ומשמע שחמור לא תהיה אחרי רבים לרעות שומע אני אבל היה בעיניו לטובה מלאן חמרו דיני נפשות על פי
אחד לוטות ועל פי שנים לחוסה ואנקלוס תרגם לא תתנפת ולא תפאס מה דמתעביך על דינא ולשון העברי לפי התרגום כך הוא ממש לא
תענה על ריב לנטות אם ישך דבר למשפט לא תענה לנטות ללך אחד ולשלק עמוד מן הרוב לא יהיך אותו לאויתו ואני אומר ליטבו על חוסמ
כפשוטו כך פתרונו לא תהיה אחרי רבים לרעות אם ראית רשעים מטיין משפט לא תחמר הוילי ורבים הם הנני נוטה אחריהם ולא תענה על
ריב לנטות וגו' ואם ישאלך הכדון על אותו המשפט אל תענונו על הרוב דבר הטוע אחרי אותן רבים להטות את העשכט חליתו אלא אומר
את המשפט כאשר הוא וקולר יהא תלוי כחומר הרבים: (ג) לא תהדר. לא תתלוק לו כבוד וכיוצו בדון וכיוצו דל הוא חונט
ולכבדנו: (ח) כי הראה חמור שונאך וגו'. הרי כי משמש לשון דלוא שהוא מד' לטובת של שומע כי וכה פתרונו שנוא תראה
חמור רובן תמת נשאו: וחדלת מעוזב לו. כתיב: עזב העזב עמו. עזבה אלסן עזיה וכו' (מלכים א יד) עזר ועזבו וכו'
(נחמיה ג) ויעזבו את ירושלים עד החומה עלתה עזר לעזוב ולסייע את חוק החומה כולת כו' (דברים ז) כי תחמר כלמך רפים הגרם
האלה

טעמין חזלין בדיבורא תהון קדמי כרם בישר תליש מן חיוותא תינא לא תיכלון לכלפא תירמון יתיה בסוקרות : א עמי בני ישראל לא תקבלון מולי עוקרא מברא דייסיל קורצין בהבריה קרמך ולא תשגי ידך עם רשיעא דיהי

ירושלמי

עמי בני ישראל לא תהנון אוליין בחר סגיא למכאשא כרם אלהו למיטבא ולא תתמנע חר מנכון למלפא זכרי לחבריה בדינא ולא תיטרון בלכיון בחר סגיא דינא סטי :

ה אין תחמי סמרא דפנאך דאנת בני ליה על חוקתא דאנת יבע בית בלחודך או סמרא דטעי מן ארמא אנתבא מתכניה ליה : ה אין תחמי סמרא דפנאך דאנת בני ליה על חוקתא דאנת יבע ביה בלחודך רביע תחורת טוגיה ותמניע לגפשך מלמקרוב ליה משבוק משבוק בתהיא שעמא ית סגיא דקלך עלוי ותפרוק ותטעון עמיה : ו עמי בני ישראל לא תצלון דין מסבינא בדיניה : ז מפתגם שיקרא תו רחיק ודינפך זבאי מבי דנך ואשכחה ליה חוקתיה ודי נפק תיב ואשכחו ליה זכרי לא תקטיל ארום לא תונא מבי ליה אין הוא חייבא : ח ושוחדא לא תקביל ארום שיתדא מסמי עינוי נסבוי ומטלטל חסימיה ממוחבגיהון ומקלקל פתגמין מרצין דמכתבין באובינא ומערבב מולי

ואין

רשיעא

האלה מחייבין שמה תאחר כן בתמיה לא תירא מהם ומדרשך דרשו רבותי כי תראה ומדלת פעמים שאתה מודל ופעמים שאתה עוזר הא כי ידוק וחינו לפי כבודו ויודלת או כפעת עכ"ס ומשאו ישראל ומדלת (מכילהא) : עוב העוב עמו - לפרק המשא חלמשקל ליה מליטול משאו ממנו : (ו) אבינוך - לשון חוכה שהיא מדולדל ותאכל לכל טובה (ו) ונקיי צדיק אר - תהרג - ומניין ליואל מכ"ד תייב ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות שמתוירים אותו ת"ל ונקי אל תהרוג ואצ"פ שאינו צדיק שלא לנטוק ככ"ד מ"מ נקי הוא מדיו מיתה שהרי יש לך לזכותו - ומניין ליואל מכ"ד זכאי ואחר"י יש לי ללמד עליו חוכה שאין מתוירין אותו לכ"ד ת"ל וצדיק אל תהרוג וזה צדיק הוא שנטוק ככ"ד : כילא אצדיק רשיע - אין עליך להחזירו כי אפי לא אצדיקו כדכתיב אפי ית מידך זכאי יש לי שלוחים הרכה להנייתו במיתה שכת"ב כ"ה : (ח) ושחד לא תקח - אפילו לשטט אמת וכ"ש כדי להטות את הדיון שהרי כדי להטות הדיון כאמר כבר לא תטע משפט -

באר רחובות דקדוקי רשיעא

תשום הכללים באזניך ואז תכין דברי רש"י באר היטב כי דברי חז"ל רק תוספת לדברי רש"י : (ו) רש"י מודיעך ההפך שכן עני וכן חז"ל והוא זה עני היינו שמתענה ומדולדל ואינו מתאזר לכל טובה רק עוסתפק כמה שמודען לו אכל חז"ל הוא נולדן ולא אכזה אלהיך

רשב"ם

כי עם קדוש אתה : (א) לא תשא שנוע שוא - כיון שהעבד מוזר לא תענה כרעך עד שקר - כמו כן הדיונים מוזרין שלא לקבל עדות ולשמוע שקר אלא ודעת וקרת ואפילו אם יש שני עדי שקר אל תצטיף עמם להעיד כמותם ואצ"פ שיוגור על פיהם כי אין מכותים : (ב) לא תהיה אחרי רבים לרעות - אם הם דנין שלא כדון לפי דעתך ואצ"פ שלא יאמינו לך כי אם למרוכס - ולא תענה על דבר לנטות אחרי רבים להטות משפט ואפילו כזהם נזכרם אדם ופוערים ממיטה : (ג) ודל לא תהדר - כדכתיב ולא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול אלא כדק תזשט עמיתך : (ד) תמור סנאך - דיש כהונה - עוב תעווס לשון סנוע וחזוק כדכתיב ויעזבו את ירוסלים עד התווה ואפס גזיר ועוב : (ה) מדבר שקר תרחק - אם נראה בעיניך דין מרומא ועדים רמאים ואין אתה יכול להכחישן התרחק מאלוהיך ואל תדין בו כלל - ואצ"פ"כ אם הוא נקי וצדיק כדון שכבר נגמר הדיון לזכות אל תהרגו עוד מאחר שכבר קבלת העדים ונמרת הדיון ולא נתת לכך על זה עד לפוק שאם אתה הנשקתו ואפי לא אצדיקו ואפי מיתה כדכתיב והאלהים אלה ליו : (ח) יענר פקתים - אלא פיקות עין נופל לשון עורון - ואכל צדיק (סילוף) : ואקפת

מכלל יופי

פי' כשתמלא התבואה שלך ותחכשל חו בימנה הכמורים : (ב) (לרעות) - האר מוקובין מן רעה כדומר (ורמועך) - היא התרומה שיריש מן התבואה תרומה אחר הכמורים ואפשר שהוא בני לשון או לין היורד מן הגתאו מן היקב ברמיע טפה טפה ולוח אמר כמיעך :

טעוה צ"ב
מצוה צ"ב
ששי

לילן חלב-תני ער-בקר : יט ראשית
 בכורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא-
 חבשל גדי בחלב אמו : פ כ הנה
 אנכי שחמ מלאך לפניך לשמרך בדרך
 ונתביאך אל המקום אשר הכנתי :
 כא השמר מפניו ושמע בקלו אל-תמר
 בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבנו :
 כב כי אם-שמוע תשמע בקלו ועשית
 כל אשר אנבר ואיבתי את-איביך וצדתי
 ג את-צדריך : כג כי-ילך מלאכי לפניך
 והביאך אל-האמרי ותחתי והפרזי והכנעני
 פחזי והיבסי והכחדמי : כד לא-תשתחוו
 לאלהיהם ולא קוּבְדֵיהֶם ולא תעשה
 כמעשיהם כי הרס תהרסם ושבר תשבר
 מצבתיהם : כה ועבדתם את יהוה אלהיכם
 וברך את-לחמך ואת-מימך והסרתי מחלה
 שביעי מקרבך : ס כו לא-תהיה
 משכלה ועמנה בארצך את-מספר ימך
 אמלא : כז את-אימתי אשלח לפניך ותחתי

יט ריש בכורי ארבע תייתי בית מקדשא
 דיין אלקך לא-תיכלון בשד בחלב : כ הא
 אנא שלח מלאכא קדמך למטרך באורקא
 ולא עלותך לאתרא דאתקנית : כא איסתמו
 מן-קדמוהי וקביל למימריה לא-תסג
 לקבליה ארי לא ישבוק לחוביכון ארי בשמי
 מימריה : כב ארי אם-קבלא תקביל
 במימריה ותעבד כל דאימליל ואסגי ית-
 סנאך ואעיק לדמיעין לך : כג ארייהך
 מלאכי קדמך ויעל יך לאמראי וחייתאי
 ופרוזאי וכנענאי תואי ויבוסאי ואשיצינון :
 כד לא-תסגוד לשענותהון ולא תפלתהון
 ולא תעבד בעובדיהון ארי פנרא הפנרינון
 ותכרא תתבר קמתהון : כה ותפל-הון
 קדם-י אלהכון ויברך ית-מיכלך וית-
 משתך ואערי מדעין-בישין מבינך :
 כו לא תהי מתקלא ועקרא בארץ ית
 מנין יומך אשלים : כז ית-אימתי אשלח
 קדמך ואשנש ית-קבל-עמא דאת ארי

את

תזכה על חמץ וגו' . לא תשחט את הפסח כ"ד בנימן עד שתכער החמץ : (מכילתא פסחים פג) : ולא ילין חלב חני וגו' .
 חון למוכח : עד בקר . יכול חף על התעוררה ופסל בלילה ת"ל (ויקרא ו') על חוקיה על המוכח כל הלילה : ולא ילין .
 אין לניה אלא בעמוד הפזר שנתפר עד בקר חבל כל הלילה יכול להעלותו מן הכנסה למוכח : (יש) ראשית בכורי אדמתך .
 חף הסביעית חייבת טכונים . לך נאמה חף כלן בכורי אדמתך . כינר חדס נכנס לתוך עדכו דאה תלנה סכרה כורך עליה גמי
 לסינון וזקדיסה וחין בכורים אלא חסענת העינין האיוורין בתקרא (דברים ה) חין חטה ושעורכנו' : לא חבשל גדי . חף עגל
 וכס ככלל גדי סאין גדי אלא לען ולד רך חוש שחתה מולא כחמה תקוונות בתורה שכתוב גדי והנודך לפרס חחרו עוס כגון
 (בראשית לח) חנמי חסנת גדי עיסי את גדי העזים (שם כז) שמי גדי עזים לליווך שכל עוקוס סנאמר גדי סתס חף עגל וכס
 כחצית יבג' תקוונות ככתב בתורה ח' לחסור חכילס וח' לחסור הנאה וח' לחסור חושל (פסחים כזו הלוק קטו) : (כ) הגה
 אנכי שולח מלאך . כלן נתכשרו עתה יודין לחטוא ושכינה חומרת להס (שמות לג) כי לא תעלה בק-ך : אשר הכינתו אשר
 זמנתי לתת לכם זכו פשוט ומדרשו אל המקום אשר הכינתו כבר תקונוי כינר כנגדו וזה ח' ען המקראות שחזורים סבית המקדש של
 פעלה וטוון כנגד של יוטה : (כא) אל תמר בו . לשון המרחא כיוו (יהושע א) אשר יורה את פך : כי לא ישא לפשעכם .
 אינו חלימד בך סבוא שליח מן כס . סחין מוסחין ועוד סבוא שליח ואיצו עושה הלז שליחותו : כי שמי בקרבנו . מסובר לרהס המקרא
 כזמר מפניו כי שמי וסאתף כו . ורכותיו חחרו זה מטטרון שסמו כס רכו מטטרון כניו' סדי : (כב) וצרהי . כתרנינון
 ולעיק : (כד) חרס החרסם . לחותס חלוקות : מצבותהום . חכניס סכס יוצטין להסתחווית להס : (כו) לא תהיה
 מע בלה

לאגהא
 רשיי
 תזכה על חמץ וגו' . לא תשחט את הפסח כ"ד בנימן עד שתכער החמץ : (מכילתא פסחים פג) : ולא ילין חלב חני וגו' .
 חון למוכח : עד בקר . יכול חף על התעוררה ופסל בלילה ת"ל (ויקרא ו') על חוקיה על המוכח כל הלילה : ולא ילין .
 אין לניה אלא בעמוד הפזר שנתפר עד בקר חבל כל הלילה יכול להעלותו מן הכנסה למוכח : (יש) ראשית בכורי אדמתך .
 חף הסביעית חייבת טכונים . לך נאמה חף כלן בכורי אדמתך . כינר חדס נכנס לתוך עדכו דאה תלנה סכרה כורך עליה גמי
 לסינון וזקדיסה וחין בכורים אלא חסענת העינין האיוורין בתקרא (דברים ה) חין חטה ושעורכנו' : לא חבשל גדי . חף עגל
 וכס ככלל גדי סאין גדי אלא לען ולד רך חוש שחתה מולא כחמה תקוונות בתורה שכתוב גדי והנודך לפרס חחרו עוס כגון
 (בראשית לח) חנמי חסנת גדי עיסי את גדי העזים (שם כז) שמי גדי עזים לליווך שכל עוקוס סנאמר גדי סתס חף עגל וכס
 כחצית יבג' תקוונות ככתב בתורה ח' לחסור חכילס וח' לחסור הנאה וח' לחסור חושל (פסחים כזו הלוק קטו) : (כ) הגה
 אנכי שולח מלאך . כלן נתכשרו עתה יודין לחטוא ושכינה חומרת להס (שמות לג) כי לא תעלה בק-ך : אשר הכינתו אשר
 זמנתי לתת לכם זכו פשוט ומדרשו אל המקום אשר הכינתו כבר תקונוי כינר כנגדו וזה ח' ען המקראות שחזורים סבית המקדש של
 פעלה וטוון כנגד של יוטה : (כא) אל תמר בו . לשון המרחא כיוו (יהושע א) אשר יורה את פך : כי לא ישא לפשעכם .
 אינו חלימד בך סבוא שליח מן כס . סחין מוסחין ועוד סבוא שליח ואיצו עושה הלז שליחותו : כי שמי בקרבנו . מסובר לרהס המקרא
 כזמר מפניו כי שמי וסאתף כו . ורכותיו חחרו זה מטטרון שסמו כס רכו מטטרון כניו' סדי : (כב) וצרהי . כתרנינון
 ולעיק : (כד) חרס החרסם . לחותס חלוקות : מצבותהום . חכניס סכס יוצטין להסתחווית להס : (כו) לא תהיה
 מע בלה

יש שירי ביכורי פירי ארץ מימי לבית מוקדש... לא למיכיל בשר וחלב מערבין בתרא דלא יתקן ריגוי ואיכשיל עיבוריכו דגנא וקשא תריהון בתרא : כ הוא אגא משגר מלאקא קדמך למטרך בארחה ולא עלותך לאתר שכימי דצמקינית : כא איזדבר מן קדמוי נקביל למיכריה לא תסריב על מילוי ארום לא ישוק לחיוביכו ארום בשמי מיכריה : כב ארום איזקבלא תקביל למיכריה ותעביד כל דאמליל על דיו ואסגי ית סגאך ואעיק למישיקוד : כג ארום ישייל מלאכי קדמך וישעליקך לנת אמוראי וגו : כד לא תסגדון לטענותהון ולא תפליהון ולא תעברון בעובדיהון בישויי ארום מפקרא תפבר בירת סגודתון ומכרא תפבר קמתי צלמיהון : כה ותפלחון קדם יי אלהיכו ויברך ית מווגי מיכלך ומשמיך ואעבי מחת מדיקתא מנוד : כו לא תהי תכלא ועקרא בערעך ית מנין יומי מיק אשלים מימא ליומא : כז ית אימתי אשבר קדמך ואשגשג ית כל עמא דאך אחי למסדא בהון סדרי קרבא ואיחיו ית כל בעלי דבבך

קדמך

באר רחובות דקדוקי רש"י

בעמון ובאמת הכל יחייבין כראייה חזקתן איתן שמו כמנהג דהגנה לכן קאמר רש"י הזכרים שכן ורצה לומר מלת זכורך היא תנורת מלת זכרך העולאכוס היא תנורת קיזן והיזנס דבר (ד"י מאכס לייט) והכל כמשמע ועיין כשערו תורה שחכר החסם

רשב"ם

שתיה השכנת שאור קודמת ללעו של ארבעה עשר שהוא זמן שחיות פסח בין הערבים נוסבע ולמעלה : חלב חגי הפסח כתבנו בו ולא תותרו טעמו עד בקר וה"ה לחיבורין : (ט) ראשית בכורי אדמתך - משכנת המינים האמורים בפרש' כי תכל ולקחת מראשית כל פרי האדמה - בעלותך כרגלים או תביא ככוריק : לא תכשל גדי בחלב חמו' דרך העינים ללדת מני גדיים יחד ורגילים היו לשחוט אחד והם ומתיך שרוב חלב בעינים כדכתיב ודי חלב עינים ללחוד וגו' היו רגילים לכשלו בחלב האם ולפי ההנהגה דברי הכתוב ונתיי הוא הדם וכליעה ורעבתנות לחכול חלב האם עם הבנים - ודוגמא זו באותו ואת בנו וזילוח הקל ללמוד דרך תרבות זוהי הלתוב ולפי סדרגל היו אוכלים כהמות הרבה הזכיר בפרש' רגלים שלא לכהל ולא להכיל גדי בחלב חמו וה"ה לכל כשר בחלב כמו שפירשו רבותינו בשחיתת חולין : (כ) שולח מלאך וגו' כדכתיב ביהושע כי אני שר צבא ה' עתה באתי להושיע את ישראל : (כא) אל תמר כו מוגדרת אם המר מירמו - ואם הוא דגש - הרי הוא וריחו לא נמר - כמו אל תפל דבר מוגדרת נפל - אבל אינו מוגדרת סרבות מן מרה מרייה שא"כ היה לו לומר ש' תנורה כמו כל איש אשר ימרה את מך : כי שמי בקרבנו כשמי הוא מורה לכס - אבל לשאת לפשעכם אין כידו רשות : (כג) כי ילך שדרי ילך : (כד) כי הרס תהרסם - מודעתי הנהגתו תהרסם וטקל דגש ונעוירי - ושכתי ספרי צרפס טקוד טהרסם והוא משקל דפי כמו הרג תהרגו - אבל מלאך הרס משקל דגש ל"ל כמו בן משקל דגש תהרסם דוגיות שר תשכר - וטוב מנאלי בכל ספרי אסכמיל ואשכנו כמו שהנהגתי משקל דגש : והקירותי נחלה - שכלה ע"י עינים כוונת ספירשתית בפרה - (מ) לא תהיה משכלה - ואפילו בגורלו לא ימות - אלא את משכר יתיך אומלל לבת בכלת (עלי) קבר : (נ) את אימתי חתת אלהים על בעלי נולחתך : והמותי - והמתתי - קולי כדכתיב וירעם ה' בקול גדול על פלשתים ויהיוס וכן ככר

מכלל יופי

מקור לך - ור"ל דרשויכי למיכך אמר בחלב אמו מי שיש לא חלב אם יצא עוף שאין לו חלב אם כי אסור בשר עוף בחלב אינו מן התורה אלא מדברי סופרים : (כא) (אמר חמרבו) - לפי שנקשר עכו או פירושו אע"י ששמי קרוב בית הוא כענין חמרבו ע' : כטגס כי עם קשה עורף הוא (כו שמי בקרבו - דבק עם והוא דבק עם כי לא ישא אל חמרבו לא עם כי ר"ל ישא לפשעכם והוא הפיק : (כב) (ואיבתו) - פועל מואיבה אשית שענינו ענין שנאה : (וצרת) - ענין הרחק כי צורריך משרש צרר' לצוררים לך : (בג) (והבתהיו) - ענין כריתה והסרה : (כו) (משכלה) - בינוני ורוא יוצא

את כל העם אשר תבא בהם ונתתי את כל-
 איביך אלך ערף : כח ושלחתי את-
 הצרעה לפניך וגרשה את החזן את הכנעני
 ואת החתי מלפניך : כט לא אנרשנו
 מפניך בשנה אחת פנתהיה הארץ שקמה
 ורבה עליך חמת השדה : ל מעט מעט
 אנרשנו מפניך עד אשר תפרה ונתלת את-
 הארץ : לא ושתו את נבלך מיס סוף ועד-
 ים פלשתיים וממדבר עד הנקר כי אתן
 בידכם את ישבי הארץ וגרשתמו מפניך :
 לב לא תכרת להם ולא להיהם ברית :
 לג לא ישבו בארץ פני יחטיאו אתך
 לו כי תגד את אלהיהם קיימה לה
 למוקש : פ

מצוה צ"ג

מצוה צ"ד

כד

א ואל משה אמר עלה אליהנה אתה
 ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מוקני ישראל
 והשתחיתם מרחק : ב ונגש משה לבדו
 אליהנה והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו :
 ג ויבא משה ויספר לעם את כל דברי
 יהוה ואת כל המשפטים ויען כל העם
 קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר

לאנהא קרב בהון ואימסר ית כל בעלי
 דבך קדמך מסורי קרל : כח ואשלה ית
 ערעיתא קדמך ותסרך ית חנאי ית
 כנענאי ויתחטאי מן קדמך : כט לא
 אתריכינון מן קדמך בשתא חדא דילמא
 תהי ארעא צרנא ותסני עלך חיות ברנא :
 ל זעיר זעיר אתריכינון מן קדמך עד
 דתסני ותססן ית ארעא : לא ואשוו ית
 תחומך מימא דסוף ועד ימא דפלישתא
 ומדברא עד נהרא פרת ארי ואמסר בידכון
 נתיבא ארעא ותתריכינון מן קדמך : ל לא
 תיגור להון ולטעותהון קניס : לג לא
 יתבון בארעך דילמא יחייבון יתך קדמי אמי
 תיפלה ית טעותהון ארי יהון לך לתקלא :
 א ולמשה אמר סק קדמי את ואהרן
 נדב ואביהוא ושבעין מסבי ישראל ותסגדון
 מרחיק : ב ויתקרב משה בלחודוהי לקדמי
 יי ואינון לא יקרבו ועמא לא יסקון עמיה :
 ג ואתא משה ואשתעי לעמא ית בר
 פתנמא די וית כל דיניא ואתיבו כל עמא
 קלא חד ויאמרו בר פתנמא דמליר יי

יהוה רשיי נעביד

משכלה . אם תעשה רצוני : משכלה . מפלת נפלים או קוצרת את כחיה קרוייה משכלה : (כז) וחמותי . כמו והסעתי
 ותרגומו ואגש . וכן כל תיבה שטובל סלה ככפל אות אחרונים כסתהפוך לדבר כלסון פעלתי יש מקומות שנוטל אות הכפולה
 ומרגיש את הכות ומוקדו כחלפוס כגון והמותי מגורת (ישעיה כ"ח) והמס גלגל עגלתו . וסכותי ומגורתי (שמואל א') וסכנ
 בית אל . דלותי מגורת (ישעיה י"ט) דללו ומרמו . (שם מט) על כפיס מקוטי מגורת (שופטים) מקילכ (שמואל א')
 את מי רצוני מגורת (איוב) רנן עובדלים והמתרגם והמותי ואקטל טועה הוא . שאלו מגורת מיתה היה אין ה"א שלו כפול
 ולא ת"ם שלו מודגשת ולא נקודה מלפ"ס . אלא והמותי כגון (במדבר י"ד) והמתה את העם הזה והתי"ו מודגשת לפני שפול
 במקום כ' תי"ן . האחת נדרשת למי שאין מיתה כלא תי"ן . והאחרת מושגת כמו אחרתי חסיתי עשיתי . וכן ונתתי בתי"ו מודגשת סלה
 כלה כעקום שמים למי שהיה לייך ג' תי"ן שמים ליסוד כמו (יהושע ז') כיום תת ה' (קהלג') מנת אליהם היא והסליטי לשמים :
 (ט) צורף . סינשו מנפך ויפכו לך ערפס : (כח) הצרעה . מין ערך העוף ויחיה מכה אותם כענייהם ויפלו כהם חרס והס
 מתיס . (סוטה לו) והצרעה לא עברה את הירדן והסתי ונכנייהם חרן סימון וענן .
 לביק